

Ο Νίκος Φίλης και η γενοκτονία του μικρασιατικού Ελληνισμού

Αναδημοσίευση από το Άρδην-Ρήξη.
Γράφει ο **Γιάννης Ταχόπουλος**.

Ο πρώην Υπουργός Παιδείας και Θρησκευμάτων Νίκος Φίλης

Σε ένα από τα άρθρα του τό 2014 ο νυν Υπουργός (πρώην Έθνικης) Παιδείας και (έτι) Θρησκευμάτων Νίκος Φίλης δηλώνει τη διαφωνία του με την πρόταση κάποιων βουλευτών για ποινικοποίηση της αντίθεσης στην άποψη ότι συνέβη Γενοκτονία των χριστιανικών Μικρασιατών (Ελλήνων, Αρμενίων κ.ά.). Τα επιχειρήματα που παραθέτει είναι τα εξής:

1. Η αναγνώριση από την κυβέρνηση ΠΑΣΟΚ της Γενοκτονίας ήταν μη έπιστημονική, όφειλόταν σε έσωτερικές κομματικές πιέσεις (λόμπυ Ποντίων εντός του παπανδρεϊκού ΠΑΣΟΚ) και σε διάχυτες έθνικιστικές φαντασιώσεις περι περικύκλωσης της Τουρκίας.
2. Τό ότι δέν πίστευε τό έλληνικό κράτος ότι διαπράχτηκε Γενοκτονία των μικρασιατών Έλλήνων αλλά την αναγνώρισε για κομματικούς λόγους αποδεικνύεται κατά τόν Ν. Φίλη επίσης από τό γεγονός ότι τό κράτος δέν πρόβαλλε ποτέ στους διεθνείς όργανισμούς τέτοιο θέμα σε αντίθεση προς τους Αρμένιους που επίμονα ζητούσαν την διεθνή αναγνώριση της δικής τους γενοκτονίας από την

Τουρκία. Αντίθετα, οί μεταγενέστερες ελληνικές κυβερνήσεις υποβάθμισαν τὸ θέμα, μετὰ μάλιστα καὶ τὴν ἀντίδραση τῆς Τουρκίας.

3. Ὑπῆρξε ἐθνοκάθαρση, αἱματηρὴ ἐκδίωξη, ὠμότητες, ἀλλὰ ὄχι γενοκτονία.

4. Ὁ ὅρος γενοκτονία ἐμφανίστηκε μετὰ τὸ 1945 (ἄρα ἔπεται τοῦ διαστήματος 1914-1922).

5. Ὁ ἴδιος ὅρος παραπέμπει σὲ «βιομηχανικὰ σχεδιασμένη κρατικὴ ἐπιδίωξη ἐξαφάνισης ἐνὸς ὁλόκληρου ἔθνους», «ὅπου κι ἂν κατοικεῖ αὐτό». Ἄρα –ἐννοεῖ ὁ ἀρθρογράφος–, ἀφοῦ δὲν ἐξοντώθηκαν ὅλοι οἱ Μικρασιάτες, δὲν ὑφίσταται γενοκτονία.

6. Στὸν ἴδιο ὅρο -τὴ γενοκτονία- «δεν ἐμπλέκονται ἐδαφικὲς διεκδικήσεις». Ἄρα, συμπεραίνει ὁ ἀρθρογράφος, ἀφοῦ τὸ ἐλληνικὸ κράτος διεκδίκησε τὴν Ἰωνία, δὲν τίθεται θέμα γενοκτονίας.

7. Ἐπὶ μισὸ αἰῶνα μετὰ τὸ Ὀλοκαύτωμα τῶν Ἑβραίων κανεὶς δὲν χαρακτήρισε γενοκτονία ἄλλες, μεταγενέστερες σφαγές. Μετὰ, ἄρχισε νὰ χρησιμοποιεῖται χρησιμοθηρικὰ ὁ ὅρος, ἡ σημασία τοῦ ὁποίου διευρύνθηκε, ἀλλὰ σὲ κάθε περίπτωση ὑπῆρχε κοινὴ καὶ διεθνὴς ἀποδοχὴ τῆς χρήσης του προκειμένου νὰ γίνεταί λόγος γιὰ «γενοκτονία».

8. Ποτὲ μέχρι τώρα στὴν ἐλληνικὴ ἱστορία δὲν διδασκόμασταν γιὰ Γενοκτονία ἀλλὰ γιὰ Καταστροφὴ. Ἡ ἀλλαγὴ αὐτὴ συνεπάγεται τὴν ἐπιδίωξη γιὰ μεροληπτικὴ ἱστορία καὶ «ἀπόπειρα μετᾶλλαξης τῆς ἱστορικῆς ἐμπειρίας καὶ τῶν γεγονότων».

9. Ὅπως καὶ παλιά, ἔτσι καὶ ἡ πρόσφατη ἀναφορὰ στὴν μικρασιατικὴ γενοκτονία εἶναι πολιτικάντικη.

Ὅλα τὰ ἐπιχειρήματα εἶναι συζητήσιμα, ἂν ὄχι σαθρά.

1. & 9. Ἀκόμη κι ἂν ὀφείλεται σὲ μικροπολιτικὲς σκοπιμότητες ἡ ἀναγνώριση τῆς γενοκτονίας, δὲν σημαίνει ὅτι ὀφείλεται μόνο σὲ αὐτές. Ὑπάρχει καὶ ἡ περίπτωση στὴν ὁποία μιὰ ὁμάδα τοῦ πληθυσμοῦ (Μικρασιάτες καὶ Πόντιοι), τῆς ὁποίας ἡ ἄποψη καὶ ἡ ἐμπειρία γιὰ τὰ γεγονότα τοῦ 1914-1922 δὲν εἶχε ὥς τότε ἐνσωματωθεῖ στὴν ἰδεολογία τοῦ ἐλληνικοῦ ἐθνοκράτους, ὄντως νὰ ἀκολουθήσει ἐσωκομματικὲς τακτικὲς πίεσης ἀλλὰ μὲ σκοπὸ νὰ πετύχει ἕναν δίκαιο στόχο, νὰ τὴν εἰσακούσει ἐπιτέλους τὸ ἔθνος καὶ νὰ ἐνσωματώσει τὴν ἐμπειρία τῆς κοινῆς νεοελληνικῆς ἀντίληψης. Αὐτό, τὰ μέσα, δὲν ἀποδεικνύει τὴν ἀνυπαρξία γενοκτονίας.

2. Τὸ ὅτι τὸ ἐλληνικὸ κράτος μετὰ τὴν ἀναγνώριση δὲν ἔκανε τίποτε γιὰ νὰ προωθήσει στὴ διεθνή κοινότητα τὴν ἄποψη πὼς συνέβη γενοκτονία δὲν ἀποδεικνύει οὔτε τὴν ἀνυπαρξία γενοκτονίας οὔτε ὅτι δὲν τὴν πίστευε τὸ ἴδιο. Μὲ δεδομένο τὴν ἀδυναμία κι ἐξάρτηση τῆς Ἑλλάδας, τὴν τυφλὴ προσκόλληση τῶν πολιτικῶν τῆς στῆς συμμαχίας ἀκόμη καὶ στῆς περιπτώσεις ὅπου προτεραιότητα πρέπει νὰ ἔχει τὸ ἐθνικὸ συμφέρον κι ὄχι τὸ συμμαχικὸ, καί, τέλος, τὴν ἄρνηση νὰ διανοηθοῦν μιὰ πιὸ ἀνεξάρτητη ἐξωτερικὴ πολιτικὴ, ἦταν ἀναπόφευκτο νὰ μὴν προωθήσουν τὴν ὑπόθεση τῆς διεθνoῦς ἀναγνώρισης τῆς Γενοκτονίας –ἀκόμη κι ἂν πίστευαν ὅτι συνέβη γενοκτονία– καὶ νὰ λουφάξουν μὲ τῖς πρῶτες τουρκικὲς ἀντιδράσεις. Μὲ ἄλλα λόγια, τὸ ὅτι οἱ Ἀρμένιοι πολιτικοὶ σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς Ἑλλήνες, στάθηκαν στὸ ὕψος τῶν περιστάσεων καὶ τῶν ἀπαιτήσεων τοῦ λαοῦ τους δὲν ὀφείλεται ὑποχρεωτικὰ στὸ ὅτι μόνο οἱ Ἀρμένιοι κι ὄχι κι οἱ Μικρασιάτες ὑπέστησαν Γενοκτονία. Μπορεῖ νὰ ὀφείλεται στὸ ὅτι δὲν εἶχαν νὰ χάσουν τίποτε, σὲ ἀντίθεση μὲ τοὺς Ἑλλήνες πολιτικούς, οἱ ὁποῖοι μπορεῖ καὶ νὰ ἀντιμετωπίζονται μὲ ἐχθρικὸ τρόπο ἀπὸ τῖς ἐπικυρίαρχες δυνάμεις, νὰ πέφτουν σὲ δυσμένεια καὶ τελικὰ νὰ παύονται ἀπὸ αὐτές. Ἄλλωστε, θὰ ἦταν ἄκομφο (ἢ μεταμοντέρνο) νὰ ὑποστηρίζεται ὅτι δὲν ὑπῆρξε ἀρμενικὴ γενοκτονία προτοῦ τὴν ἀναγνωρίσει μέρος τῆς διεθνoῦς κοινότητας. Καὶ θὰ ἦταν ἀκόμη πιὸ ἀστεῖο νὰ γίνεταί ἄρνηση τῆς γενοκτονίας ἐνῶ τοῦρκοι ἱστορικοὶ ἔχουν κάνει λόγο γιὰ γενοκτονία τῶν Ἑλλήνων.

3. Η αντιπαραβολή έθνοκάθαρσης και γενοκτονίας είναι λανθασμένη. Τόσο γιατί στην προνεωτερική Όθωμανική Αυτοκρατορία δεν υπήρχαν... φούρνοι και βιομηχανικές υποδομές ούτε μπορούσε να γίνει τεχνικός-όρθολογικός σχεδιασμός εξόντωσης, όσο και γιατί στη γενοκτονία μπορεί να συμπεριληφθεί ή έθνοκάθαρση αλλά και γιατί οι Όθωμανοί δεν είχαν πρόβλημα με τον συνδυασμό των δυο επιδιώξεων. Η διαδικασία των έκτοπισμών και των έσκεμμένων κακουχιών, το ήξεραν ή το φαντάζονταν οι Όθωμανοί, και το σχεδίασαν (π.χ. παραμονή στην ύπαιθρο υπό χαμηλές θερμοκρασίες έπειτα από υποχρεωτική λήψη λουτρού, μη σταμάτημα της πορείας για περίθαλψη των γυναικών που γεννούσαν κ.ά.), θα όδηγοϋσε τόσο στην εξόντωση σημαντικού τμήματος των έκτοπιζόμενων (γυναικόπαιδα, άρρωστοι), όσο και στην όριστική απομάκρυνση των υπόλοιπων, που θα επιβίωναν, από την πατρίδα τους. Είναι στην καλύτερη περίπτωση άτυχες να υποστηρίζεται ότι οι Όθωμανοί δεν σκέφτηκαν την υπόθεση της εξόντωσης των Μικρασιατών δια του παρατεταμένου και με προσχεδιασμένες κακουχίες έκτοπισμού. Έθνοκάθαρση και γενοκτονία δεν άλληλοαποκλείονται.

4., 5. & 6. Τό ότι ό όρος γενοκτονία πρωτοεμφανίστηκε μετά τό 1922 δέν σημαίνει κάτι. Γενοκτονίες και απόπειρες εξόντωσης με κάθε τρόπο των έχθρικών πληθυσμών παρατηροϋνται σε κάθε έποχή, μόνο τα μέσα αλλάζουν. Η άποψη τοϋ Ν. Φίλη ότι γενοκτονία υφίσταται μόνο άν επιχειρηθεί ή εξόντωση όλου τοϋ πληθυσμοϋ δείχνει (στην καλύτερη περίπτωση) την άγνοιά του και τό ότι μιλά για γενοκτονία χωρίς να έχει καν διαβάσει τον όρισμό της γενοκτονίας από τον ΟΗΕ (<http://www.hrweb.org/legal/genocide.html> άρθρο 2ο). Στον όρισμό ρητά χαρακτηρίζεται γενοκτονία όχι άπλως κάθε πράξη με σκοπό την εξόντωση όλης της (έθνοτικής κ.ά.) ομάδας αλλά, έπίσης, και τμήματός της. Δέν χρειάζεται να υπάρχουν πράξεις με σκοπό την εξόντωση όλων των Μικρασιατών, Άρμενίων κ.λπ.: Τό ότι δέν εξοντώθηκαν όλοι οι Μικρασιάτες δέν αποδεικνύει ότι δέν είναι έπιστημονικά έγκυρη ή άναγνώριση της γενοκτονίας τους. Οϋτε ή Σύμβαση για την Πρόληψη και Τιμωρία τοϋ Έγκλήματος της Γενοκτονίας θέτει ως προϋπόθεση για άναγνώριση μιās γενοκτονίας τό άν αϋτή έγινε στα πλαίσια έδαφικών διεκδικήσεων ή όχι.

7. Ότι μετά τό 1945 και για πολϋ καιρό δέν χρησιμοποιήθηκε για άλλες περιπτώσεις ό όρος γενοκτονία δέν αποδεικνύει ότι στην Μικρά Άσία δέν πραγματοποιήθηκε γενοκτονία έκ μέρους των Τούρκων αλλά άπλως ότι μετά τον Β΄ Π.Π. άκολούθησε μιá μακρά σχετική είρηνική περίοδος οι φρικαλεότητες της όποίας ήταν λιγότερες σε σύγκριση με τις φρικαλεότητες τοϋ Β΄ Παγκοσμίου. Άλλά αϋτό δέν λέει άν ήταν ή όχι γενοκτονία όσα συνέβησαν κατά τη δεκαετία τοϋ 1910 και πριν την σχετική μεγάλη μεταπολεμική είρηνική περίοδο. Οϋτε ή πιθανή χρησιμοθηρική ή διευρυμένη χρήση του στην α, β, γ περίπτωση αποδεικνύει ότι ή δ περίπτωση, στη Μικρά Άσία, είναι παρόμοια και ότι και σε αϋτήν δέν είναι κατάλληλος ό όρος γενοκτονία. Άλλωστε, εάν ή διεύρυνση τοϋ όρου έχει γίνει άποδεκτή, τότε άκόμη και με βάση τα νομικίστικα και σχολαστικά κριτήρια των άρνητών της γενοκτονίας των Μικρασιατών οι άρνητές πρέπει πλέον να μήν την άρνοϋνται.

8. Τό ότι ποτέ δέν διδασκόμασταν ως τα 1990 την Γενοκτονία αλλά μόνο την Καταστροφή δέν αποδεικνύει την έγκυρότητα της παλαιās ή της νέας έρμηνείας. Την άλλαγή αϋτή στην έρμηνεία μπορούμε να την δοϋμε κι έτσι: Ός τα 1990 τό δόγμα της έλληνοτουρκικής φιλίας επέβαλε τον έξαναγκασμό σε σιωπή της ιστορικής έμπειρίας τοϋ ένός τρίτου τοϋ έλληνικοϋ πληθυσμοϋ. Τό δόγμα αϋτό ασπάζονταν τόσο ή νατοϊκή-φιλότουρκη Δεξιά όσο και ή κάθε άπόχρωσης Άριστερά ή όποία άντιμετώπιζε τους σφαγείς ως άντιμπεριαλιστές. Μεσοπολεμικά, υπήρχε ή άνάμνηση της Ήττας ή όποία χρησιμοποιείτο τρομοκρατικά προς όσους δέν αποδέχονταν τη σιωπή (μαζί με τα άμεσα προβλήματα επιβίωσης), ένω μεταπολεμικά υπήρχε έξάρτηση της χώρας από τη Δύση. Κάποια στιγμή, στη δεκαετία τοϋ 1990, και λόγω των γεγονότων τοϋ 1989-1991 παρουσιάστηκε πρόβλημα με τη δυνατότητα της Άριστεράς να επιβάλλει στην έλληνική κοινή γνώμη τις μειοψηφικές μεσοπολεμικές και σοβιετόδουλες αφήγησεις της για τα γεγονότα τοϋ 1922 ένω παράλληλα ή Δεξιά έβλεπε την έχθρότητα των έπεμβάσεων των δυτικών Συμμάχων της στα Βαλκάνια. Έτσι, δημιουργήθηκε μιá ρωγή στην έρμηνεία τοϋ 1922, την όποία έκτοτε άνέλαβαν να κλείσουν πολλοί.

Ὅσον ἀφορᾷ, τώρα, τὸ θέμα τῆς ἀπαγόρευσης τῆς ἄρνησης τῆς γενοκτονίας, πρέπει κανεὶς νὰ ἐφαρμόξει ἴδια ἀντιμετώπιση σὲ κάθε περίπτωση καὶ νὰ μὴν παριστάνει στὴν μία περίπτωση τὸν δημοκράτη ἐνῶ στὴν ἄλλη τὸν φιλελεύθερο πλουραλιστὴ. Εἴτε πρέπει νὰ γίνῃ δεκτὸ ὅτι ὁρισμένα πράγματα εἶναι ἀδιαπραγμάτευτα γιὰ μιὰ κοινωνία καὶ γιὰ ὅσους ἔχουν θέσῃ σὲ αὐτήν, εἴτε πρέπει κανεὶς νὰ εἶναι μέχρι τελικῆς πτώσεως φιλελεύθερος καὶ μεταμοντέρνος. Καὶ τὰ δυὸ εἶναι συζητήσιμα, φυσικά, ἀλλὰ αὐτὸ ποὺ εἶναι ἀπαράδεκτο εἶναι ἡ ἐπιλεκτικὴ ἀποδοχὴ τῶν δυὸ αὐτῶν ἀντιλήψεων. Ἄν γιὰ ἄλλες γενοκτονίες πρέπει νὰ ὑφίσταται δίωξις σὲ περίπτωση ἄρνησός τους, τότε τὸ ἴδιο πρέπει νὰ γίνεται καὶ γιὰ τὴν μικρασιατικὴν. Ἄν δὲν πρέπει νὰ διώκεται ἡ ἄρνησις γιὰ μιὰ γενοκτονία, δὲν πρέπει νὰ διώκεται γιὰ καμμία ἄλλη. Μισόλογα προκειμένου νὰ ροκανίζεται ἡ ἐλληνικὴ ἐθνικὴ ταυτότητα καὶ νὰ συνεχίζεται ἡ γενοκτονία Ἀρμενίων, Ἑβραίων ἢ Ἑλλήνων στὸ ἐπίπεδο τῆς συλλογικῆς μνήμης τους δὲν ἔχουν νόημα.

[Πηγή](#)